

Position Paper

Beleidsnota 'Doen waar Nederland goed in is'

Rondetafelgesprek 15 september 2022

Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO) zou het scharnier moeten zijn in de hulp- en handelsagenda, de verbinding tussen de ontwikkelingssamenwerking en de internationale handel. De grootste bijdrage die bedrijven kunnen leveren aan duurzame ontwikkeling (en de SDG's¹) is het naleven van het internationale normenkader voor IMVO: de UN Guiding Principles on Business and Human Rights en de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen. Deze normen dwingen bedrijven namelijk om actief te werken aan die onderwerpen waar de risico's op negatieve impact het grootst zijn. En ze vormen, terecht, al jaren de hoeksteen van het Nederlandse IMVO-beleid. In de nieuwe beleidsnota komt IMVO er bekaaid vanaf; de OESO-richtlijnen worden niet eens genoemd. Er wordt een enorme kans gemist om de Nederlandse handelsagenda daadwerkelijk een positieve bijdrage te laten leveren aan duurzame ontwikkeling wereldwijd.

Wat staat er wel over IMVO in de beleidsnota?

Onder de titel "Gelijk IMVO Speelveld" wordt in het handelshoofdstuk van de nieuwe beleidsnota vooral aandacht besteed aan het internationale gelijke speelveld dat nodig zou zijn voor IMVO-wetgeving. Het kabinet wil dezelfde regels in verschillende EU-lidstaten en zal het Nederlandse wetsvoorstel zoveel mogelijk op het Europese wetsvoorstel baseren. In datzelfde hoofdstuk staat dat naast wetgeving de komende jaren andere IMVO-maatregelen verder worden uitgewerkt. Zo wordt een IMVO-steunpunt voor bedrijven opgericht en ontwikkelt het kabinet een nieuwe vorm van sectorale samenwerking. Bedrijven die in aanmerking willen komen voor het handelsinstrumentarium moeten aan IMVO-voorwaarden voldoen (dit beleid zal worden geëvalueerd). In het hoofdstuk over 'Nederlandse oplossingen' wordt aangekondigd dat 14 zogenaamde combinatielanden hulp krijgen om hun ketens te verduurzamen.

Wat staat er níet in en had wel moeten?

- Dat wetgeving in lijn zal zijn met de OESO-richtlijnen

Het kabinet wekt op het gebied van IMVO-wetgeving niet de indruk dat het koploper wil zijn in Europa. De minister kijkt vooral naar een gelijk speelveld, terwijl hier centraal zou moeten staan: hoe zorgt het kabinet voor IMVO-wetgeving die daadwerkelijk tot gedragsverandering bij bedrijven leidt en positieve impact heeft op mens en milieu wereldwijd? Op dit moment ligt er een zwak Europees voorstel. Het kabinet geeft zelf aan dat het op verschillende punten niet in lijn is met de OESO-richtlijnen.² Toch wil het nationale wetgeving baseren op Europese wetgeving. Hiermee loopt Nederland het risico om wetgeving voor bedrijven in te voeren die wel tot administratieve lasten voor bedrijven leidt, maar geen oplossing vormt voor het tegengaan van mensenrechtenschendingen en schade aan het milieu door bedrijven. Het is van groot belang dat de minister zich committeert aan de OESO-richtlijnen als uitgangspunt voor de Europese én nationale wetsvoorstellen. In deze context verwijzen we naar de [bouwstenenbrief](#), de aangenomen motie over een [algemene zorgplicht](#) voor bedrijven en de toezegging dat klimaat onderdeel uit dient te maken van de due diligence-verplichting.³

¹ Bijvoorbeeld: het aanpakken van onderbetaling in fabrieken door leefbaar loon te betalen kan bijdragen aan de bestrijding van armoede (SDG1), huisvesting (SDG 11), het tegengaan van kinderarbeid en excessief overwerk (SDG 8), en voedselzekerheid (SDG 2).

² Zie [BNC Fiche](#), het kabinet noemt: de beperking van gevestigde zakelijke relaties, de opname van contractclausules, de uitzonderingspositie voor de financiële sector en stap zes van due diligence (de inrichting van toegang tot herstel) is onvolledig geadresseerd.

³ Tijdens het Commissiedebat RBZ/Handel op 31 mei 2022.

- Een *doordachte mix* gebaseerd op analyse en met concrete doelen

Wetgeving moet onderdeel zijn van de [doordachte mix van beleidsmaatregelen](#), die in 2020 door minister Kaag werd aangekondigd, na grondig onderzoek en consultaties. In de beleidsnota krijgt de doordachte mix echter weinig aandacht en wordt al het onderzoek en ook de beleidsdoorlichting van de IOB slechts summier betrokken. Er ontbreekt een overkoepelende doelstelling voor het IMVO-beleid⁴ en een goede samenhang van de beleidsinstrumenten. Er is geen analyse van het belang van IMVO als schakel tussen de handels- en de ontwikkelingsagenda, over de belangrijke bijdrage die bedrijven kunnen leveren aan de realisatie van de SDG's als ze maatschappelijk verantwoord ondernemen. Ook voor het belang van flankerend beleid zoals het ondersteunen van lokale arbeidsinspecties, vakbonden in productielanden of andere maatschappelijke organisaties die gemeenschappen, arbeiders en andere mogelijke slachtoffers (waaronder vrouwen en kwetsbare groepen) van bedrijfsactiviteiten vertegenwoordigen is te weinig aandacht. Het is belangrijk dat deze instrumenten complementair worden en naleving van de OESO-richtlijnen – en dat betekent *alle* zes stappen van due diligence – het uitgangspunt vormt voor de verduurzaming van handelsketens en het Nederlandse handelsbeleid.

- Een leidende eigen rol op het gebied van normstelling en kwaliteitsbewaking

Binnen de verschillende instrumenten en het IMVO-beleid als geheel is het van groot belang dat de overheid de regie neemt, een heldere ondergrens bepaalt en sterke ambities uitspreekt. De stukjes beleid die worden genoemd in de nota (en nog worden uitgewerkt) gaan niet gepaard met een actieve rol voor de overheid. Het [IMVO-steunpunt](#) gaat van start zonder duidelijkheid over zijn rol, taken en verantwoordelijkheden. De overheid trekt zich terug uit [sectorale samenwerking](#) en laat hiermee de geleerde lessen uit acht jaar convenantenbeleid verloren gaan. Over het [eigen inkoopbeleid](#) staat in de nota geen woord. Het is de regering zelf die een leidende, normerende en kwaliteitsbewakende rol dient in te nemen met betrekking tot de verwachtingen richting bedrijven. Het kabinet moet aangeven waar de toegevoegde waarde zit van beleidsinstrumenten en daarop aansturen. Dan kunnen uitvoerende instanties daarmee aan de slag.

- Rijksbrede IMVO-voorwaarden en coherentie van beleid

Volgens de nota zouden alle betrokken ministeries al MVO-voorwaarden stellen in hun financieringsinstrumenten voor bedrijven. In de praktijk worden alleen bij de financieringsregelingen van het ministerie van Buitenlandse Zaken en bij een deel van het EZK-instrumentarium stapsgewijs IMVO-voorwaarden doorgevoerd en wordt er in de vorm van een pilot voorlichting over MVO gegeven aan aanvragende bedrijven. Andere ministeries voeren nog helemaal geen beleid hierop. Dat is te weinig, omdat een brede toepassing van IMVO-voorwaarden nodig is om genoeg bedrijven te bereiken en impact te maken. Een rijksbrede aanpak (zoals gevraagd in de aangenomen [motie-Sjoerdsma](#) uit 2013) is nog altijd geen feit. Daarnaast worden in de nota IMVO en mensenrechten op enkele cruciale plekken niet genoemd, waardoor kansen voor coherentie van beleid onbenut blijven:

- het topsectorenbeleid – terwijl de afgelopen jaren via de IMVO-convenanten veel expertise is opgebouwd in sectorverband binnen zogenaamde risicosectoren (veelal dezelfde).⁵
- de Afrikastrategie – waar een aangenomen [motie](#) ligt om de OESO-richtlijnen centraal te stellen.
- de combinatielandenaanpak – is die nu bedoeld om de IMVO-wetgeving te ondersteunen of om kansen voor Nederlandse bedrijven te creëren?
- het handelsbeleid – de impact op mensenrechten en klimaat in Zuidelijke landen moet structureel worden meegenomen en handelsafspraken moeten gelijkwaardig zijn.
- de grondstoffenstrategie – terwijl dit nieuwe IMVO-uitdagingen met zich mee zal brengen.

⁴ De doelstelling dat 90 procent van de grote bedrijven de OESO-richtlijnen moet onderschrijven wordt sinds kort niet meer gemeten

⁵ Het [Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid](#) brengt publieke en private partijen bijeen met behulp van publieke middelen.